

Asia Julkinen esittäminen

Hakija A

Annettu 19.11.1986

Tiivistelmä *Vankilassa vankilaviranomaisten toimesta tapahtuva videoiden ja nauhoitettujen televisio-ohjelmien esittäminen vangeille vapaa-ajan toimintana oli tekijänoikeuslain 2 §:ssä tarkoitettua julkista esittämistä, joka edellytti oikeudenhaltijoiden suostumuksen.*

SELOSTUS ASIASTA

Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto on 27.6.1986 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, onko vankilassa tapahtuva videoiden esittäminen katsottava sellaiseksi julkiseksi esittämiseksi, joka edellyttää erikseen tätä tarkoitusta varten annettua lupaa.

Tekijänoikeusneuvostolle toimitetusta kirjeestä käy ilmi, että miltei kaikissa vankiloissa on tällä hetkellä käytettävissä videolaitteet joten videoiden esittäminen vankien vapaa-aikana on mahdollista. Vankien vapaa-ajan toimintojen monipuolistamiseksi toiminnalla on tärkeä merkitys. Mahdollisen katselijaryhmän koko vankilan järjestämissä esityksissä on vankilasta ja esitettävien videoiden tarjonnasta riippuen arviolta yleisimmin noin 10-20 vankia, mutta saattaa nousta myös noin 40 henkilöön. Vangeilla saattaa myös olla kiinnostusta vuokrata videoita omalla kustannuksellaan omaa tai pienessä ryhmässä tapahtuvaa katsomista varten.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Esityksen julkisuus

Tekijänoikeus tuottaa tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaan yksinomaisten oikeuden määrätä teoksesta muun muassa saattamalla se yleisön saataviin. Saman pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saa-

taviin, kun se esitetään julkisesti. Julkisenä esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä. Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan kaikkien teoslajien julkista esittämistä arvioidaan samojen periaatteiden mukaan. Elokuvateoksenkaan, jollaisena videota on yleensä pidettävä, osalta ei ole erityissäännöksiä julkisesta esittämisestä.

Tekijänoikeuslakia valmistelleen komitean mietinnössä (komiteanmietintö 5/1953) todetaan julkisesta esittämisestä muun muassa seuraavaa: "*Tekijän yksinoikeus teoksen saattamiseen toisten saataviin on, niinkuin sanottu, rajoitettu yleisölle esittämiseen. On nimittäin katsottava asianmukaiseksi, että teos, joka jo on ilmestynyt, saadaan vapaasti esittää yksityisissä piireissä. Asian luonnossa on ja tekijän tarkoitustakin vastaa, että esim. julkaistu kirjallinen teos saadaan lukea ja sävellysteos soittaa rajoitetuissa piireissä, niin myös että taideteosta näytetään niille, jotka käyvät sen omistajan kodissa jne. Missä raja on vedettävä yleisön ja yksityisen piirin välille, voi kuitenkin käytännössä aiheuttaa vaikeuksia. Yleisesti pätevää määritelmää kummastakaan käsitteestä tuskin voidaan antaa, vaan on jokainen tapaus arvosteltava erikseen elämän yleisten sääntöjen mukaan sekä ratkaisu erimielisyyden sattuessa jätettävä oikeuskäytännön varaan".* (s. 47)

Esitys on aina julkinen, kun teos esitetään ennalta määräämättömälle joukko. Esitystilaisuudessa tosiasiallisesti läsnä olevien henkilöiden lukumäärällä ei ole merkitystä. Tilaisuuden maksuttomuudella tai maksullisuudella ei myöskään ole merkitystä tässä tapauksessa.

Tietyn seuran tai yhdistyksen jäsenilleen järjestämää esitystilaisuutta pidetään julkisena esittämisenä, mikäli seuran tai yhdistyksen jäsenyys on avoin kaikille. Esimerkkinä voidaan mainita elokuvakerhotoiminta.

Oikeuskäytännössä on julkisena esittämisenä pidetty muun muassa radiolähetyksen saattamista kovaäänisen välityksellä ravintolayleisön kuultavaksi (KKO 1934 I 22) sekä Oy Yleisradio Ab:n lähettämien sävelteosten esittämistä linja-auton kaiuttimien välityksellä matkustajille (KKO 1968 II 81).

Selvästi yksityisessä piirissä tapahtuvaa esittämistä on teoksen esittäminen perhepiirissä tai suppeassa ystäväpiirissä. Ohjaavaa Korkeimman oikeuden ratkaisua ei yksityisen piirin osalta ole.

Tekijänoikeuslainsäädäntö on melko yhtenäistä eri pohjoismaissa. Ruotsin voimassa oleva tekijänoikeuslain 2 § on samansisältöinen kuin Suomen tekijänoikeuslain vastaava säännös. Ruotsin tekijänoikeuslain esitöissä (SOU 1956:25) esitetään julkisen esityksen ja yksityisen esityksen rajaa pohdittaessa, että täysihoitoloiden osalta voi olla kysymys täysin yksityisestä piiristä tai sitten julkisesta esittämisestä. Esimerkkinä tapauksesta, jossa kysymys on lähinnä yksityisessä piirissä tapahtuvasta esittämisestä,

esitöissä mainitaan täysihoitola, jossa on muutama kymmenen vakinaista vierasta eikä lainkaan "ulkopuolisia" ja oleskeluhuoneessa tanssitaan äänilevymusiikin tahdissa (s. 106).

Tekijänoikeuden yleisenä tarkoituksena on turvata luovan henkisen työn edellytykset. Tämän vuoksi tekijänoikeudella pyritään turvaamaan tekijän taloudelliset oikeudet. Tekijällä on pääsääntöisesti mahdollisuus määrätä teoksestaan kaikissa taloudellisesti merkittävissä suhteissa.

Lausuntopyynnöstä ei käy ilmi, että videoesityksiin osallistuvat vangit nimettäisiin vankilaviranomaisten toimesta. Tekijänoikeusneuvoston lausunnon lähtökohtana on, että periaatteessa kaikilla vankilassa olevilla vangeilla on mahdollisuus osallistua esityksiin. Esitystilan asettamilla rajoituksilla ei tässä suhteessa ole merkitystä. Tämän vuoksi vankilassa tapahtuvan esittämisen kohderyhmänä ovat kaikki vankilassa olevat vangit.

Edellä olevan nojalla tekijänoikeusneuvosto katsoo, että vankilassa vankilaviranomaisten toimesta tapahtuva videoiden esittäminen vangeille vapaa-ajan toimintana oikeusministeriön vankeinhoito-osaston kirjelmässä esitetyissä puitteissa, on tekijänoikeuslain 2 §:ssä tarkoitettua julkista esittämistä, joka edellyttää oikeudenhaltijoiden suostumuksen.

Videolla olevien elokuvien esittämisoikeudet on hankittava suoraan elokuvan tuottajalta.

Arvioitaessa videoiden esitystilanteen tekijänoikeudellista luonnetta ei ole merkitystä sillä, kuka on hankkinut esitettävät videot. Vankien itse vuokraamien videoiden esittämistilanteen luonne on arvioitava edellä selostettujen näkökohtien mukaan. Mikäli katselutilanteeseen osallistuu vain muutama vanki, on kysymyksessä yksityisessä piirissä tapahtuva esittäminen, joka ei edellytä oikeudenhaltijoiden suostumusta. Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa kuitenkin, että vuokraustoimintaan liittyvissä sopimuksissa saattaa olla esitystilannetta koskevia ehtoja, joita tulee luonnollisesti noudattaa.

Televisio-ohjelmien nauhoittaminen

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta myös valmistamalla siitä kappaleita. Edellä sanottua oikeutta on rajoitettu tekijänoikeuslain 11 §:ssä, jonka mukaan julkistetusta teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten.

Televisio-ohjelman ottaminen videonauhalle on kappaleen valmistamista mainitusta ohjelmasta. Mikäli nauhoittaminen tapahtuu omaa henkilökohontaista käyttöä varten tai lähiystäväpiirissä käytettäväksi, on se yksityistä käyttöä ja siten tekijänoikeuslain 11 §:n nojalla sallittua.

Tekijänoikeuslain 11 §:ssä tarkoitettua yksityistä käyttöä ei ole nauhoitetun televisio-ohjelman esittäminen vankilaviranomaisten toimesta edellä esitetyn mukaisesti. Mainitunlainen nauhoittaminen kuuluu tekijänoikeuslain 2 §:stä ilmenevän pääsäännön mukaan tekijänoikeuden haltijan yksinoikeuden piiriin ja edellyttää siis hänen suostumuksensa.